



Jeppe Kragelunds translokationstale

Taler

Jeppe Kragelund
Rektor på Mulernes
Legatskole

Dato

28. juni 2024

Sted

Mulernes Legatskole

Den sorte svane og skammens magt

Kære alle sammen, studenter, forældre, bedsteforældre og søskende

Sikke et vidunderligt syn! I skulle se de hvide huer heroppe fra.

Det synlige symbol på den uddannelses- og dannelsesrejse I netop har afsluttet.

Men dannelse er desværre ikke noget, vi kan tage for givet. Det måtte mange erkende, da Den sorte svane for et par uger siden spredte sine vinger udover den offentlige debat.

Den sorte svane er en dokumentarserie fra TV 2, der handler om 12-talsjuristen, som dokumenterer, hvordan hun i årevis som erhvervsjurist kynisk har hjulpet andre med at gennemføre økonomisk kriminalitet.

I dokumentaren møder vi et omfattende kriminelt netværk af rockermiljøer, gadebander, narkohandlere og miljøsvindlere fra den såkaldte underverden - og advokater, forretningsfolk og byrådspolitikere fra oververdenen.

Samfundets top og bund i kriminel forening.

Og mens debatten har buldret derudad, har I haft næsen dybt begravet i historiske kilder, litteraturanalyser, 2. gradsligninger og redoxreaktioner. Så det er ikke sikkert, I har haft tid til at se Den sorte svane endnu.

Men under alle omstændigheder har I nok hørt om den. Og kontrasten mellem Den sorte svane og jeres hvide huer synes indlysende stor på en festdag som i

dag.

I har hver især arbejdet benhårdt og vedholdent for at nå jeres mål. I har virkelig grund til at være stolte og glade i dag.

Nu sidder huen, hvor den skal, som bevis på jeres egen imponerende indsats.

Jeg tror og håber på, at I med jeres uddannelse og dannelse selvfølgelig foragter de handlinger og værdier, som personerne i dokumentaren repræsenterer.

Personer, som kynisk og udelukkende for egen vindings skyld, stjæler, snyder og bedrager alle os andre.

De burde skamme sig.

En af de medvirkende advokater har sidenhen forsøgt at forklare sig, at forsvare sig.

Det er tåkrummende.

Det er pinligt.

Det er skamfuldt.

Den sorte svane har desværre vist, at uddannelse ikke nødvendigvis forhindrer kriminalitet. At dele af oververdenen bidrager til at nedbryde det samfund, tidligere generationer har kæmpet for at opbygge.

Uden nogen skrupler bliver tæppet trukket væk under alle de goder, vi deler med hinanden. Blandt andet muligheden for at uddanne sig uanset økonomisk formåen. Gratis uddannelse er en af grundstøtterne i vores samfund.

Derfor kan det heller ikke undgå at vække harme, forargelse og udskamning, når nogen forsøger at underminere vores fælles samfund.

Forargelse er en følelse, som fremkaldes, når andre handler mod vores moralske kompas, mod vores værdier.

Forargelse er altså en udadrettet følelse, mens skam er indadrettet, og dermed en

forargelse over sig selv.

Forargelse og skam forbindes ofte med negative følelser.

Hvem har lyst til at rende rundt og være forarget? Hvem ønsker at skamme sig?

Men måske skal vi værdsætte de to følelser mere, for de er med til at opretholde vores gensidige sociale kontrakter.

At skamme sig er en følelse, som et socialt velfungerende menneske ikke bryder sig om.

Vi prøver at undgå at bringe os selv i situationer, hvor vi fremkalder skam enten på baggrund af egen moral eller andres forargelse.

Følelsen af skam i sociale sammenhænge er derfor et yderst effektivt styringsredskab i vores socialisering med andre mennesker. Evnen til at føle social skam er en forudsætning for, at vi kan indgå i trygge sociale fællesskaber både i familier, blandt venner og som samfund.

Den fælles nationale forargelse over personerne i Den sorte svane er med til at vise os, hvad der er rigtigt og forkert i vores fællesskab som samfund.

Men hvorfor lader jeg nu Den sorte svane baske rundt med sine udstrakte vinger i det rum, hvor vi fejrer jer studenter?

Det gør jeg, fordi det er jer, som kan forhindre den næste sorte svane fra at få luft under vingerne.

For med jeres viden og dannelse kan I være med til at forme rammerne for, hvad der fremover skal forarge og gøre os skamfulde.

Som generation har I allerede været med til at sætte nye positive standarder for samfundet.

I har taget fat i kønsdebatten og gjort vores kønsopfattelse og opfattelse af seksualitet mere mangfoldig. Vi fra de ældre generationer kan godt skamme os, hvis vi tror, at man kan nøjes med at inddele efter to køn.

"How dare you? Shame on you" rasede Greta Thunberg fra jeres generation i et forsøg på at kaste skam over politikernes manglende handlinger mod klimaforandringer.

I forhold til vores sprog har I også været med til at skabe en positiv udvikling.

I dag ville jeg givetvis skamme mig over at læse højt fra de børnebøger, som jeg selv fik læst højt fra af min mor og far som lille dreng tilbage i halvfjerdsene.

Flere af de gamle børnebøger er i dag fjernet fra boghylderne eller om-redigeret.

N-ordet og andre nedladende ord og vendinger er fjernet i respekt for racer og minoriteter.

Det er bare et lille udpluk af eksempler, hvor I som generation har italesat jeres forargelse. Det har ført til gode og givende forandringer.

Men stærke følelser skal doseres med respekt, forsigtighed og omhu.

For skam og forargelse rummer også kimen til overdreven censur og udskamning, hvilket kan føre til konflikt og polarisering mellem befolkningsgrupper og mellem generationer.

Min opfordring er derfor, at vi skal lytte til hinanden. Vi skal gå i dialog med hinanden.

Vi skal prøve at forstå, hvorfor nogle bliver forarget, mens andre ikke gør?

Vi skal søge kompromiset og have respekt for både det nye og det gamle. Vi skal bygge bro mellem os selv og vores medmennesker.

Evnen til at indgå i en respektfuld dialog er en af grundstøtterne i den almene dannelse, som jeres gymnasietid har givet jer med i huen.

I tager altså ikke kun faglighed med fra jeres tre år her på Mulernes Legatskole, men også jeres dannelse. Desværre så vi i Den sorte svane, at faglighed godt kan være afkoblet fra dannelse.

For hovedpersonen, 12-talsjuristen.
Hun er blottet for moral.
Hun er skamløs.
Hun er kynisk.
Hun er selvtilstrækkelig.

Hun er total udannet.

I dag fejrer vi derfor ikke kun jeres opnåede faglighed.
Vi fejrer,
at I har lært at arbejde i forskellige sociale fællesskaber,
at I har lært at analysere, lært at være kritisk tænkende, lært at reflektere og
konkludere med afsæt i faglighed fremfor synsninger.

I har lært at se udover jer selv.

Der er derfor meget at fejre i dag.
I skal fejres enkeltvis.
Hver af jer fortjener at blive fejret.

Som generation fortjener I også at blive fejret.
I er en pligtopfyldende og ansvarsfuld generation.
Og som mange af jer sikkert har mærket, så følger der en byrde med ansvar og
viden.
Bevidsthedens byrde.
Men hvad er alternativet?

Her får jeg lyst til at se tilbage til min første dag på Mulernes Legatskole, hvor to
af jeres kammerater lavede et interview med mig, som senere kom på TikTok.
Her fortalte jeg om min forkærlighed for havregryn og cykling, men også om
vores lille hund, Vitello.
Vitello er en glad lille hund.
Den er glad, når vi kommer hjem.
Den er glad, når den får mad.
Den er glad, når vi kaster en pind, den kan hente.

Vitellos verden er nem og simpel.
Omvendt så udretter Vitello ikke det store.

Med uvidenhed og manglende refleksion kan man logre sig ganske ubekymret gennem verden.

Vi mennesker har muligheder, som er langt større end Vitellos. Men med muligheder følger valg og fravalg. Refleksion og bekymring. Hvad er rigtigt, hvad er forkert?

Vi skal forholde os til os selv, både som enkeltindivider og som en del af flere sociale grupper.

Det er ikke altid helt nemt, men skal det være det?

Jeg har talt om at føle skam. Jeg har vendt skammen til noget positivt. Ja, til en forudsætning for at opretholde og udvikle vores sociale relationer og strukturer.

Høj grad af selvreflektion og selvkritik kendetegner jeres generation på både godt og ondt.

Ondt, hvis I lader skammen styre jer.

Skam kan føre til for høj grad af selvcensur og i sidste ende til et lavt selvværd.

For stor følelse af skam giver ikke plads til at være sig selv, og der bliver et overdrevet og usundt fokus på at indrette og underordne sig.

Vi kender det godt: Hvad tænker de andre? Gør og siger jeg nu det rigtige?

At ignorere sin skam er heller ikke godt. Det så vi med Den sorte svane.

Personerne i dokumentaren er uden skam - eller undertrykte skammen i en sådan grad, at de var villige til at udvise disrespekt for andre mennesker og optræde som samfundsnedbrydere.

Den skamløse bliver kynisk, selvtilstrækkelig og egoistisk.

Det kræver balance at skamme sig tilpas.

Hverken for meget eller for lidt.

Som linedanseren på sin line, skal I finde balancen.

I skal bruge jeres dannelse til at reflektere over, hvordan jeres viden, faglig som social, kan og skal bruges.

Og det ved jeg, I kan! For I har bevist på hovedet.

Jeg tror på jer.

Jeg tror på, at I vil søge den ligeværdige og respektfulde dialog med andre mennesker.

Jeg tror på, at I vil tage ansvar for jer selv, jeres familier, jeres venner. Ja, for det fællesskab, som danner grundlaget for vores civiliserede samfund.

Jeg tror på, at I både vil og kan bringe vores samfund videre og finde løsninger på nutidens problemer.

Husk at bevidsthedens byrde følger jer som et vilkår.

Husk at med bevidsthed følger evnen til at føle skam.

Gennem livet vil I opleve modgang og smerte.

Det hører med til at være tænkende og reflekterende, men husk at I med studentereksamen har bevist, at I har evner og vilje til at overkomme de udfordringer, I møder.

Selvom der findes sorte svaner, er langt de fleste hvide.

Heldigvis vokser I op i et af de mest homogene, fredelige og frie lande i verden. I vokser op i en tid med den højeste levealder, de bedste muligheder for at helbrede sygdomme, laveste børnedødelighed, laveste antal af analfabeter og det laveste antal mennesker, som lever i ekstrem fattigdom.

Fik vi muligheden for selv at vælge, hvor vi ville være i menneskets historie, så ville valget falde på i dag.

En tanke, som er god at have med sig, når det regner mandag morgen.

For ja, der er kriser og store udfordringer i verden, men der er mere lys end mørke.

Lov mig, at I med huen på hovedet tror på jer selv, også når det kan være svært.

Huen kom ikke af sig selv, den har I hver især selv ansvaret for.

Husk det!

Vi er mange, der er stolte af jer og tror på jer!

Tror på jeres moralske kompas.

Tror på, at I vil forarges og bekæmpe værdierne fra Den sorte svane.

Tror på, at I vil være med til at forme en endnu bedre fremtid.

Endnu engang hjerteligt tillykke med jeres eksamen.

Hermed dimitterer jeg årgang 2024 fra Mulernes Legatskole.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Translokations-/dimissionstale

Relateret

Anna Højbjerg-Rasmussens studentertale
28. juni 2024

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jeppe-kragelunds-translokationstale-2024>